

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

**ЧЕПУРДА А., 1 курс ФЕМП ДТЕУ,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»,
освітня програма «Публічне управління та адміністрування»**

У статті досліджено особливості публічного управління в сфері культури в Україні. Здійснено аналіз особливостей організації публічного управління в сфері культури в умовах воєнного стану. Розкрито актуальність закладів культури для задоволення потреб місцевої громади на прикладі Відділу культури Білогородської сільської ради. Акцентовано увагу на необхідності законодавчих інновацій для забезпечення ефективності управління. Розглянуто можливості покращення функціонування установ для забезпечення ефективності управління за рахунок міжнародних та українських фондів для сприяння розвитку національної культури і мистецтва. Висвітлені проблеми публічного управління в сфері культури в період війни. Змодельовані методи підтримання та розвитку і популяризації культури у післявоєнний період.

The article studies the peculiarities of public management in the sphere of culture in Ukraine. An analysis of the peculiarities of the organization of public administration in the field of culture under martial law is carried out. The relevance of cultural institutions for meeting the needs of the local community is revealed using the example of the Department of Culture of Bilohorod Village Council. Attention is focused on the need for legislative innovations to ensure the effectiveness of management. Possibilities of improving the functioning of institutions to ensure management efficiency at the expense of international and Ukrainian funds to promote the development of national culture and art are considered. The problems of public management in the field of culture during the war are highlighted. The methods of maintaining and developing and popularizing culture in the post-war period are modeled.

Актуальність останніх досліджень і публікацій публічного управління в сфері культури полягає в необхідності розуміння впливу війни на культурні інституції та їх фінансування, особливо в контексті подій в Україні. Дослідження цієї теми допомагають зрозуміти, як війна впливає на культурні цінності, інфраструктуру та доступ до культури, а також, які стратегії можна використовувати для забезпечення ефективного функціонування культурних установ у часи війни та після неї.

Метою статті є вивчення умов забезпечення ефективності публічного управління в сфері культури в Україні у воєнний і післявоєнний часи та виявити можливості фінансування й організаційного регулювання закладів культури.

Об'єктом дослідження є процес суспільних відносин в системі публічного управління в сфері культури в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи публічного управління в сфері культури в умовах української реальності.

Проблематику впливу держави на діяльність закладів культури розглядали у своїх працях різні науковці. Це, зокрема, В. Баласанян, О. Богдан, О. Голинська, О. Колесников, А. Крупник [1], В. Пержун [2] та ін. Однак питання популяризації культурної спадщини серед населення країни та роль органів публічної влади в цьому процесі розглянуто науковцями в недостатній мірі й потребує подальших досліджень.

Так, культура є комплексом матеріальних і духовних надбань певної групи суспільства (етносу, нації), нагромаджених, закріплених і збагачених на протязі тривалого періоду, який передається від різних поколінь, містить всі існуючі види мистецтва, культурну спадщину та носить ціннісні, освітні й наукові орієнтири із відображенням рівня розвитку цієї групи.

Згідно із Законом України «Про культуру», держава забезпечує реалізацію і захист конституційних прав громадян України в сфері культури, а саме: створює правові гарантії для здійснення культурної діяльності, забезпечує свободу творчості й доступ до культурних цінностей, культурної спадщини та інформації про них; відповідає за збереження й примноження культурного надбання; врегульовує право інтелектуальної власності закладів культури; забезпечує реалізацію й захист авторського права та суміжних прав; визначає пріоритети державної політики в сфері культури, а також форм, підстав, умов і порядку надання державної підтримки закладам культури, гарантує невтручання держави у творчі процеси й забезпечує створення ефективного механізму впливу громадськості на формування та реалізацію державної політики в сфері культури. Тут компетентним органом в організації та управлінні сферою культури в Україні є Кабінет Міністрів України [5].

Згідно з Положенням про Міністерство культури та інформаційної політики України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2019 р. № 885, Міністерство культури та інформаційної політики України (Мінкультури) – головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в сферах культури, мови й популяризації України у світі. До того ж Мінкультури відповідає за організацію державного іномовлення на території України, забезпечує захист інформаційного суверенітету України в частині повноважень з управління цілісними майновими комплексами державного підприємства «Мультимедійна платформа іномовлення України» і Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ», інформаційну безпеку, а також сприяє відновленню й збереженню національної пам'яті, мистецтв, забезпечує охорону культурної спадщини, музейної справи та процесу ввезення, вивезення й повернення культурних цінностей [4].

Так, особливості публічного управління в сфері культури – це система державного управління, спрямована на регулювання й координацію діяльності закладів культури з метою забезпечення розвитку культурного сектору, збереження та просування культурної спадщини, а також задоволення культурних потреб суспільства. Особливості публічного управління в цій сфері включає в себе прийняття рішень, розробку політик, регулювання, фінансування та виконання програм і проєктів, спрямованих на підтримку культурних ініціатив та стимулювання культурно-творчої активності. Досягнення спільних цілей у сфері культури також передбачає співпрацю з різними зацікавленими сторонами, такими як культурні установи, митці, громадські організації та громадяни [1, 2].

За даними Київського міжнародного інституту соціології, всеукраїнське опитування серед населення в 2019 році показало, що лише обмежена кількість людей регулярно відвідує культурні заходи, такі як виставки, концерти чи театральні вистави. Більшість опитаних виявили низький рівень участі в культурному житті, включаючи відсутність відвідування бібліотек та малу кількість прочитаних книг. Це свідчить про потребу в активній підтримці та популяризації культурних ініціатив, особливо в контексті публічного управління в сфері культури. Заходи з популяризації культури можуть включати проведення освітніх кампаній, організацію безкоштовних заходів та розважальних програм, а також підтримку місцевих культурних закладів для привертання уваги та залучення нової аудиторії. Нижче наведені результати даного опитування (рис. 1).

Рис. 1. Відповіді учасників опитування на запитання щодо читання книжок, відвідування бібліотек (книжкових магазинів) та культурних заходів

Джерело: розроблено автором за даними [6]

Так, опитування дало змогу порівняти оцінки населення України віком від 18 років і старше, де оцінено частоту використання окремих елементів соціокультурної інфраструктури, а також зрозуміти, наскільки населення задоволене їх доступністю. Опитування уможливило зробити порівняння оцінки населення України за чотирма макрорегіонами, за розміром населеного пункту, а також з'ясувати відмінність в оцінках сільського та міського населення [6].

З початком повномасштабного вторгнення публічне управління в сфері культури зазнало серйозних випробувань. Під час війни виникла низка викликів та проблем, які виникли внаслідок збройної агресії РФ проти України.

Такі проблеми пов'язані з реалізацією різних заходів, спрямованих на забезпечення культурного розвитку. Це, зокрема:

1) збереження культурної спадщини, евакуація та захист культурних об'єктів, фінансування культурних проєктів, психологічна підтримка через культуру, розповсюдження культурних цінностей;

2) забезпечення доступу населення до культурних заходів та ресурсів, яке передбачає можливість розміщення в укриттях у разі потреби, щоб зберегти і підтримати культурний розвиток країни, та забезпечити безпечне перебування під час повітряних тривог;

3) співпраця з міжнародними організаціями та партнерами, коли органи управління в сфері культури залучають міжнародну підтримку та експертні знання для захисту культурної спадщини;

4) інформаційна діяльність, де важливим аспектом є проведення інформаційної роботи щодо значення та захисту культурної спадщини серед населення та військових частин з метою підвищення усвідомленості та підтримки, надання допомоги в умовах воєнного конфлікту;

5) мобілізація ресурсів, адже під час воєнного стану важливо мобілізувати ресурси для забезпечення захисту об'єктів культури, а також для надання допомоги пошкодженим культурним установам та місцевим громадам.

Ці аспекти є важливими для забезпечення ефективного управління сферою культури в умовах воєнного стану та збереження культурної спадщини для майбутніх поколінь. Органи

управління повинні бути готові до надзвичайних ситуацій і мати відповідні плани та стратегії для реагування на них. Уряд України та місцеві органи влади приділяють особливу увагу питанням публічного управління в сфері культури під час війни, щоб забезпечити захист культурної спадщини, підтримку культурних ініціатив та психологічну й соціальну підтримку населення. Такі заходи можуть сприяти збереженню культурної ідентичності та сприяти підтримці духовного благополуччя громадян під час війни.

Сьогодні в котрий раз необхідно переконатись, що культура та культурний розвиток нації – це потужний двигун, який стоїть на варті незалежності України та ідентичності, виховуючи патріотизм і любов до рідного краю. Для забезпечення функціонування у складний для країни час безліч викликів постало перед публічним управлінням органів влади в сфері культури, де не виключенням є і Відділ культури Білогородської сільської ради.

Відділ культури Білогородської сільської ради є відокремленим структурним підрозділом Білогородської сільської ради Бучанського району (с. Святопетрівське) Київської області, що забезпечує реалізацію державної політики в галузях культури і мистецтв, туризму, охорони культурної спадщини, державної мовної політики, міжнаціональних відносин та релігії [3]. Актуальність закладів культури для задоволення потреб місцевої громади є надзвичайно важливою, оскільки вони відіграють ключову роль у формуванні соціокультурного середовища та задоволенні потреб населення.

Так, розглянемо деякі аспекти, які підтверджують актуальність закладів культури для місцевих громад [3]:

1. Розвиток та самореалізація: заклади культури надають можливість мешканцям розвивати свої творчі здібності, відкривати нові інтереси та навички, відволікатись від усіх викликів сьогодення через участь у майстер-класах, виставках, концертах та інших культурних заходах. На базі Відділу культури Білогородської сільської ради проводяться різнопрофільні заходи, концерти, фестивалі-конкурси та майстер-класи. Перелік заходів є дуже різноманітний та має багато власних особисто започаткованих культурних заходів, які чудово реалізуються у сучасному суспільно-культурному житті Білогородської об'єднаної територіальної громади (Білогородської ОТГ).

2. Соціальна інтеграція: заклади культури створюють майданчик для взаємодії та спілкування між різними соціальними групами, що сприяє соціальній інтеграції та підтримці громадського духу. До того ж реалізують соціальні проекти, організують благодійні концерти, ярмарки та реалізують різного виду заходи, де проводяться благодійні збори кошти для потреб Збройних Сил України (ЗСУ).

3. Соціальна кооперація: культурні заходи та проекти стають засобом для спільної роботи місцевих громад на різних рівнях, від пошуку рішень до спільного створення культурних продуктів. Так, структурні підрозділи Відділу культури Білогородської сільської ради включають: будинки культури сіл Білогородка, Гореничі, Музичі, Бобриця; клубні заклади сіл Бобриця, Святопетрівське, Лука, Неграші, Шевченкове; публічні бібліотеки Білогородської громади, філії яких є в селах Білогородка, Гореничі, Святопетрівське, Музичі, Неграші, Бобриця, Лука, Шевченкове; комплексний музей.

4. Економічний розвиток: заклади культури можуть створювати робочі місця, сприяти розвитку туризму та малого підприємництва, що в свою чергу сприяє економічному зростанню місцевої громади.

5. Збереження культурної спадщини: заклади культури можуть стати платформою для збереження та просування культурної спадщини місцевості, що сприяє підтримці ідентичності та історії місцевої громади. Так, на базі Відділу культури Білогородської сільської ради реалізовується проект по відновленню культурної спадщини «Білгород-Київський». На прикладі цього проекту можна спостерігати залучення Благодійної організації, а завдяки популяризації даної ініціативи у засобах масової інформації до неї долучаються і мешканці громади. Тобто, при відсутності достатнього державного фінансування заклад культури знаходить інші джерела для реалізації культурних проектів.

Усі ці аспекти підкреслюють важливість і актуальність закладів культури для задоволення потреб місцевої громади та сприяння її розвитку і самовизначенню. Підтримка та розвиток таких закладів є одним із пріоритетних завдань для забезпечення благополуччя та культурного розвитку суспільства.

Для забезпечення ефективності у сфері публічного управління в сфері культури можуть запроваджуватися різні законодавчі інновації за кількома напрямками [1]:

1. Стимулювання участі громадськості: важливо розглянути можливість впровадження законодавчих механізмів, які б сприяли активній участі громадськості у прийнятті рішень щодо культурних програм і проєктів. Це може включати механізми громадського обговорення, консультацій з громадськістю та механізми забезпечення доступу до інформації.

2. Забезпечення прозорості та відкритості: законодавчі зміни можуть бути спрямовані на забезпечення більшої прозорості та відкритості у процесах планування, розподілу коштів та прийняття рішень у сфері культури. Це допоможе підвищити довіру до управління та зменшити ризик корупції.

3. Стимулювання інновацій та творчості: законодавчі ініціативи можуть бути спрямовані на створення сприятливого середовища для розвитку інновацій у сфері культури. Це може включати забезпечення фінансової підтримки для культурних стартапів, створення програм підтримки та інфраструктури для творчих індустрій.

4. Забезпечення стабільного фінансування: важливо розглянути можливість закріплення стабільного фінансування для культурних програм і проєктів у законодавстві. Це допоможе забезпечити неперервність діяльності культурних установ та ініціатив.

5. Захист культурної спадщини: законодавчі зміни можуть бути спрямовані на посилення захисту культурної спадщини, включаючи введення строгих норм і стандартів щодо збереження та відновлення культурних об'єктів, а також механізмів протидії незаконному обороту культурних цінностей.

Ці законодавчі інновації можуть сприяти покращенню ефективності управління в сфері культури, забезпечуючи більшу прозорість, участь громадськості, стабільність та захист культурної спадщини.

Покращення функціонування установ для забезпечення ефективності управління може бути досягнуте за рахунок співпраці з міжнародними та українськими фондами для сприяння розвитку національної культури і мистецтва за кількома можливими напрямками співпраці [2]:

1) фінансування та гранти: міжнародні та українські фонди можуть надавати фінансову підтримку та гранти для реалізації культурних проєктів, оновлення устаткування, проведення освітніх заходів та підтримки творчих ініціатив;

2) консультації та експертна підтримка: фонди можуть надавати консультаційну та експертну підтримку з розроблення стратегій розвитку, впровадження нових технологій та методів управління, а також оцінки ефективності діяльності установ;

3) мережеві зв'язки та партнерства: співпраця з міжнародними та українськими фондами може сприяти розширенню мережевих зв'язків і партнерств з іншими культурними установами, артистами, експертами та організаціями;

4) розвиток кадрів: фонди можуть забезпечувати підтримку для навчання й підвищення кваліфікації працівників культурних установ шляхом організації тренінгів, семінарів та інших освітніх заходів;

5) просування та маркетинг: фонди можуть допомагати установам з розроблення стратегій маркетингу та просування культурних заходів, а також з популяризації культурних продуктів на міжнародному ринку;

6) створення інноваційних програм і проєктів: співпраця з фондами може стимулювати розроблення та впровадження інноваційних програм і проєктів, спрямованих на розвиток культурної сфери та підвищення її ефективності.

Важливою темою є вирішення культурної відсутності в умовах великої кількості людей, які через війну змушені залишити свої домівки та емігрувати, або тимчасово виїхати за межі держави. Таку проблему можливо частково вирішити за допомогою:

- створення центрів культури та мистецтва: забезпечення доступу до культурних центрів, де можна знайти інформацію про власну культуру та мистецтво, а також відновити або зберегти свої традиції;

- організації культурних заходів та фестивалів: проведення заходів, які сприяють збереженню та популяризації культурної спадщини, а також інтеграції між різними культурами;

- підтримки відновлення культурної спадщини: надання підтримки для відновлення та збереження культурних об'єктів, які могли постраждати внаслідок воєнних дій;

- освітнім програмам: запровадження освітніх програм, які допомагають зберегти культурну спадщину й традиції через навчання та популяризацію;

- підтримки місцевих культурних ініціатив: надання підтримки для місцевих культурних ініціатив, що сприяють збереженню та розвитку культурного життя;

- міжкультурній комунікації та діалогу: сприяння взаєморозумінню між різними культурами через спільні проекти, обмін досвідом та діалог.

Роль соціальних мереж у вирішенні культурної відсутності є важливою і може бути дуже корисною. Вони можуть стати ефективним інструментом для забезпечення доступу до культурних подій та заходів навіть для тих, хто змушений залишити свої домівки через війну або еміграцію. Правильне використання соціальних мереж може надати можливість людям, які відсутні, брати участь у дистанційних заходах культурного характеру. Наприклад, трансляція концертів, майстер-класів, лекцій, виставок та інших подій через онлайн-платформи дозволяє залучати широку аудиторію, незалежно від їх фізичного місцезнаходження. Також соціальні мережі можуть служити інструментом для спостереження за культурним життям в громаді, дозволяючи людям дізнаватися про новини, події та ініціативи, що відбуваються в їхній культурній спільноті. Правильне введення соціальних мереж може значно полегшити вирішення культурної відсутності, забезпечуючи можливість зберігання культурної спадщини та активної участі в культурному житті громади навіть на відстані.

Отже, дослідження умов забезпечення ефективності та особливості публічного управління діяльністю в Україні в умовах військового стану та післявоєнних часів є актуальним і важливим завданням, особливо в контексті захисту та розвитку культурної спадщини. Фінансування та організаційне регулювання закладів культури мають принципове значення для забезпечення їхньої стійкості та функціонування в умовах кризи. Для забезпечення ефективного фінансування рекомендується створити спеціальні фонди або розробити грантові програми, спрямовані на підтримку культурних закладів у період військових дій та після них. Важливо забезпечити не лише фінансову допомогу, а й консультативну та організаційну підтримку для ефективного використання ресурсів. Організаційне регулювання може бути покращене за допомогою спрощення адміністративних процедур для культурних закладів та підтримки їхніх культурно-освітніх програм. Також важливо створити механізми співпраці між державними й громадськими організаціями для спільного вирішення проблем у сфері культури. Таким чином, реалізація запропонованих заходів дозволить забезпечити стабільність та розвиток сфери культури в Україні під час війни та післявоєнних викликів, сприяючи збереженню та відновленню культурної спадщини й підвищенню культурного рівня суспільства.

Список використаних джерел

1. Баласанян В., Богдан О., Голинська О., Колесников О., Крупник А. Стан та перспективи розвитку соціокультурної інфраструктури в ОТГ. Аналітичний звіт. Одеса: ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», 2020. 36 с. URL: <https://decentralization.ua/uploads/library/file/504/2.pdf> (дата звернення: 28.03.2024).

2. Пержун В. В. Перспективні дослідження управлінської культури в галузі публічного управління на сучасному етапі. *Університетські наукові записки*. 2020. № 6 (78). С. 72–81. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/78_72-81/pdf (дата звернення: 28.03.2024).
3. Положення про відділ культури Білогородської сільської ради Бучанського району Київської області: затверджене рішенням LXIII сесії Білогородської сільської ради VIII скликання від 21.03.2024 року № 2449.
4. Положення про Міністерство культури та інформаційної політики України: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2019 р. № 885 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.03.2024).
5. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 28.03.2024).
6. 60 % українців не прочитали жодної книги упродовж останнього року – опитування. *inspired*. URL: <https://inspired.com.ua/stream/60-ukrayintsiv-ne-prochytaly-zhodnoyi-knygy-uprodovzh-ostannogo-roku-opytuvannya/> (дата звернення: 28.03.2024).

Робота виконана під науковим керівництвом канд. екон. наук, доцента ІЛЬІНОЇ А. О.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

**ЧЕЧЕЛЬ Ю., 1 курс ФЕМП ДТЕУ,
спеціальність «Публічне управління та адміністрування»,
освітня програма «Публічне управління та адміністрування»**

У статті проводиться аналіз публічного управління в сфері охорони здоров'я в Україні, висвітлюються основні виклики, з якими стикається національна система охорони здоров'я, та шляхи їх подолання через реформування та інновації. Розглядається актуальність публічного управління в контексті глобальних викликів, таких як пандемії, і необхідності адаптації до змінюваних умов. Також аналізуються етапи реформ, виклики, з якими стикається українська система охорони здоров'я, включаючи нестачу фінансування, потребу в модернізації інфраструктури та впровадження цифрових технологій. Особлива увага приділяється перспективам розвитку сфери охорони здоров'я, зокрема збільшенню фінансування, підвищенню професійного рівня медичних працівників, інтеграції інноваційних технологій.

The article analyzes public management in the field of health care in Ukraine, highlights the main challenges faced by the national health care system, and ways to overcome them through reforms and innovations. The relevance of public management in the context of global challenges, such as pandemics, and the need to adapt to changing conditions is considered. It also analyzes the stages of reforms and the challenges faced by the Ukrainian healthcare system, including lack of funding, the need to modernize infrastructure and introduce digital technologies. Particular attention is paid to the prospects for the development of the health care sector, in particular, the increase in funding, the increase in the professional level of medical workers, and the integration of innovative technologies.

Актуальність публічного управління у сфері охорони здоров'я в Україні в контексті війни вимагає особливої уваги та підходів, враховуючи нові виклики та потреби, що виникли в результаті бойових дій. Війна впливає на систему охорони здоров'я країни на кількох рівнях, включаючи збільшення кількості травм та хвороб серед цивільного населення та військовослужбовців, що вимагає від системи охорони здоров'я швидкого реагування та